

ՃՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԳԱՏԱՎՈՐԻ
ՅԵՎ
ՃՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՏԵՆԱԿԱԼԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Մ. Վ. ԿՈԺԵՎՆԻԿՈՎ

ՔՐԵԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԻ
ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ի. Տ. ԳՈՒՅԱԿՈՎԻ
ԽՐԱԳՐՈՒԹՅԱՄԲ

343
4-63

343
4-63

343 01 MAR 2010

ԽՍՀ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՃՈՂԿՈՄՄՏԻ ԻՐԱՎԱՐԱՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՀԱՄԱՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ՃՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎՈՐԻ ՅԵՎ ՃՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՏԵՆԱԿԱԼԻ
ԳՐԱԳԱՐԱՆ

ТССР дәүләт китәпханасы
ГОСБИБЛИОТЕКА ТССР
Инв. № 3/53

ՔՐԵԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ի. Տ. ԳՈՒՅԱԿՈՎԻ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹՅԱՄԲ

Վերջին ժամանակները դատական որդանները համարվել են ժողովրդական դատավորների և ժողովրդական ատենակալներին նոր կազմերով, վերոնք դեռևս բավարար չափով ծանոթ չեն խորհրդային որենսդրութանն ու չունեն դատական աշխատանքի անհրաժեշտ փորձ: Այդ ընկերներին ողնություն է պետք, վերսկզբի նրանք արագ կերպով կարողանան տիրապետել դործին, ընդդրկեն դատական աշխատանքի հիմնական հարցերը, կողմնորոշվեն դատարանի առաջ դրված խնդիրներում:

«Ժողովրդական դատավորի և ժողովրդական ատենակալի դրուարան»-ի լույսընծայումը զգալի չափով կլրացնի արդարադատութան մարմիններին իրավաբանական հանրամատչելի գրականութան բացը և ելական ոժանդակութունն ցույց կտա ժողովրդական դատավորին և ժողովրդական ատենակալին՝ նրանց դործնական աշխատանքում:

Գրողարանը բաղկացած է քրեական և քաղաքացիական իրավունքի, դատական իրավունքի առանձին հարցերին և ժողովրդական դատարանի աշխատանքների այլ առանձին հարցերին նվիրված մի շարք գրքերից:

Իրավաբանական հրատարակչութունը խնդրում է ընթերցողներին լույս ընծայվող գրողարանի վերաբերյալ իրենց կարծիքն ու դիտողութուններն ուղարկել հրատարակչությանը:

43340-63

ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ցարական Ռուսաստանում, ինչպես և մյուս շահագործողական պետութուններում, բաղմաթիվ զանազան դատարաններ կային, որինակ՝ վոլոստային, հողևոր, հաշտարար դատարաններ, հաշտարար դատավորներին համադրումներ, սկրուդային դատարաններ, դատական պալատներ, գինվորական դատարաններ, ղեմստվոյի պետերի դատարաններ և այլն և այլն:

ՍՄՀՄ-ում դատական սխտեմը շատ պարզ է: Նրա կառուցվածքը համապատասխանում է ՀամԿ(բ)Կ ծրագրին, վոր ընդունվել է 1919 թ. կուսակցության VІІІ համագումարում: Այնտեղ գրված է. «Չանազան կառուցվածքի բաղմաթիվ առյաններով նախկին դատարանների անվերջ շարանի փոխարեն միասնական ժողովրդական դատարան ստեղծելով՝ Սորհրդային իշխանութունը պարզեցրել է դատարանի կառուցվածքը, բնակչության համար բացարձակապես մատչելի դարձնելով այն և վերացնելով դործավարության մեջ յեղած ամեն տեսակի քաշքշուկը»:

Ցարական Ռուսաստանում բաղմաթիվ դատարաններին դոյությունը խիստ խճճում էր դործերի ընդդատության հարցի ճիշտ վորոշումը և անվերջ քաշքշուկ էր ստեղծում դործերի քննության հարցում: Դեռ ավելին. նա կամայականության հնարավորություն էր ստեղծում դործերի ընդդատությունը վորոշելու և այն դատարանին հանձնելու, վորտեղ հնարավոր կլիներ լավագույն ձևով հասնելու շահագործողական դատարանի նպատակին—աշխատավորների ձկտամամբ դատաստան տեսնելուն:

Մեզ մոտ, ԽՍՀՄ-ում, դատական սխտեմի պարզությունը ցայտուն կերպով դրսևորվում է թեկուզ հենց այն փաստով, վոր դործերի մոտ 90%-ն ընդգատյա յե ժողովրդական դատարանին: Ընդդատության վորոշումը մեր դատական սխտեմում վորեե առանձին դժվարություն չի ներկայացնում: Ժողովրդական դատարանները ընդդատությունը մեզ մոտ անընդհատ ընդարձակվել է և ներկայումս նա դիտվում է վորպես հիմնականը, իսկ ինքը՝ ժողովրդական դատարանը հանդիսանում է ամբողջ դատական սխտեմի հիմնականը: Դրա համար ել միութենական հանրապետությունների քրեական-դատավարության դործող որեւազրքերում ժողովրդական դատարանին ընդգատյա դործերի դիտում մո'չ թե արվում է գործերի թվարկումը, այլ նշվում է, վոր ժողովրդական դատարանին ընդգատյա յեն բոլոր գործերը, բացառությամբ միայն այն գործերը, վորոնք վերապահված են այլ կարգի դատարանների ընդդատությանը:

Ընդդատության վորոշումը, այսինքն այն հարցի լուծումը, թե այս կամ այն հարուցած գործը դատարաններից վորին է ընդգատյա, առաջին անգամ տալիս է այն որդանը, վորը գործը դատարան է ուղարկում քննելու: Այդպիսի որդաններ են հանդիսանում հետաքննական որդանները կամ դատախաղությունը: Այնուհետև ընդդատության հարցն ստուգում է այն դատարանը, վորտեղ գործն ստացվել է: Դատարանն իր նախապատրաստական (տնօրինական) նիստում այլ հարցերի շարքում վորոշում է նաև գործն իր վարույթին ընդունելու հարցը և դրանով իսկ վորոշում է ամյալ կանկրետ գործն իրեն ընդգատյա լինելու հարցը: Ընդդատության հարցը կարող է ծագել նաև դատական նիստում գործի քննության ժամանակ: Այս կամ այն դատարանի կողմից գործն իր դատական քննությանն ընդունելու ճշտությունը քննարկվում է նաև վերադատ դատարանի կողմից, յերբ արդեն դատարանի դատավճիւրը կայացված է և գանդատի կամ բողոքի կարգով գործն անցել է վերադատ դատարանի քննարկմանը, կամ թե մինչև դատավճիւր կայացնելը, յեթե վերադատ դատարանում գանդատ ստացվի

այն մասին, վոր դատարանը ճիշտ չի վարվել գործն իր վարույթին վերցնելով:

Գործի ընդդատությունն այս կամ այն դատարանին, վոր սահմանված է որենքով, պարտադիր է բոլորի համար. մո'չ դատարանը, մո'չ կողմերը, չեն կարող իրենց հայեցողությամբ ընտրել այն դատարանի տեղն ու կատեգորիան, վորտեղ պետք է քննվի գործը: Յեթե մի վորեև դատարան գործն իրեն ընդգատյա յե ճանաչել, ապա մի ուրիշ դատարան չի կարող այդ գործն իր վարույթին ընդունել, մինչև վոր չվերացվի այն վորոշումը, վորով դատարանն այդ գործն ընդունել է իր վարույթին: Այդ բանը կարող է անել նույն դատարանը, բայց դատական նիստում և միայն մինչև գործին վերաբերող ապացույցների ստուգումը (ԽՍՀՄ ՀՔ. Դատ. Որ. հոդ. 39 և մյուս միութենական հանրապետությունների Ք. Դատ. Որ. համապատասխան հոդվածները), նախապես և, ինչպես արդեն նշվեց, վերադատ դատարանը:

Գործի ընդդատության հարցի ճիշտ վորոշումը դատավարական խոշոր նշանակություն ունի, վորովհետև՝ 1) դատարանների տարբեր կատեգորիաներին որենքով տարբեր իրավունքներ են վերապահված. որինակ՝ ժողովրդական դատարանը դատապարտյալի նկատմամբ պատժի դերազույն չափը կիրառել չի կարող, մինչդեռ վերադատ դատարանները վորոշ հանցանքների նկատմամբ վորոշ դեպքերում ոգտվում են այդ իրավունքից: 2) ջրային կամ յերկաթուղային տրանսպորտում կատարված հանցագործությունների հետ կատարված գործերի քննությունն ավելի լիակատար ու բաղաձեռնամանիտեն կարող է տեղի ունենալ տրանսպորտային հատուկ դատարաններում, մի բան, վորին հասնել չի կարելի այդ գործերն ընդհանուր դատարաններում քննելիս (որինակ՝ յերկրամասային (մարզային) դատարանում և այլն): 3) յերբ գործը քննվում է այն շրջանի դատարանում, վորտեղ կատարվել է հանցագործությունը, վորպես կանոն, ավելի լավ արդյունք է ստացվում, վորովհետև հանցանքը կատարված շրջանումն են ապրում վկանները, տուժողները, վորոնք դատարանին անհրաժեշտ են գործը քննելու ժամանակ: 4) ընդդատության ճիշտ վորոշումն

ապահովում է գործի ամենաարագ քննութիւնը, վորովհետեւ ընդդատութեան խախտումը կարող է դատաւճիռը փոխելու պատճառ դառնալ:

Այս է քրեական գործերի ընդդատութեան դատաւարական նշանակութիւնը:

Գ Լ Ո Ւ Ե II

ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Որհնդդային դատաւարութեանը հայտնի յեն ընդդատութեան յերեք տեսակներ՝ տեղական, տեսակային (рѳ-дoвaя) և պերսոնալ:

1. ՏԵՂԱԿԱՆ ԿԱՄ ՏԵՐԻՏՈՐԻԱԼ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

Յեթե քաղաքացիական գործերով ընդդատութիւնը վորոշելու գլխավոր հիմք է հանդիսանում պատասխանողի բնակավայրը, ապա քրեական գործերով ընդդատութիւնը վորոշելու համար ուրիշ հիմք է ընդունված. այն վորոշվում է վո՛չ թէ ըստ մեղադրյալի բնակավայրի, այլ ըստ այն վայրի, վորտեղ նա կատարել է հանցագործութիւնը (ՌՆՖՍՀ Քր. Դատ. Որ. հոդ. 29 և մյուս միութենական հանրապետութիւնների որենսդրքերի համապատասխան հոդվածները):

Ընդդատութեան այդ սկզբունքը շատ հիմքեր ունի: Դրանք հետեյալներն են.

1) Մեր դատարանն ընտրական մարմին է. մեր դատաւորներն իրենց աշխատանքի մասին հաշիվ են տալիս աշխատավորների առաջ: Բնական է, վոր այդ դատարանի աշխատանքը բնակչութեանն ավելի շատ հասկանալի կլինի, յեթե նա քննում է տվյալ տերիտորիայում կատարված հանցագործութիւններին վերաբերող գործերը: 2) Յեթե գործը լավում է այն վայրում, վորտեղ կատարվել է հանցագործութիւնը, դատարանի համար ավելի դյուրին կլինի վկաներին կանչել, սովորաբար նրանք ապրում են նույն վայրում և դատարան ներկայանալը նրանց համար առանձին դժվարութիւն չի լինի: 3) Հանցագործութիւնը

կատարված վայրում սովորաբար ապրում են այդ հանցագործութիւնից տուժողները, վորոնց համար հեշտ կլինի դատարան ներկայանալ և ներկայացնել կատարված հանցագործութեան բոլոր անհրաժեշտ ապացույցները: 4) Յեթե գործը քննվում է այն վայրում, վորտեղ հանցագործութիւնն է կատարվել, դրանով գործի հասարակական նշանակութիւնն ուժեղանում է:

Սակայն, լինում են դեպքեր, յերբ հնարավոր չի լինում պարզել, թէ հանցագործութիւնը վորտեղ է կատարվել: Որինակ, իարկովից Մոսկվա ճանապարհին ուղևորի իրերը գողացվել են: Իրերի տերը կորուստն իմացել է միայն Մոսկվային մոտենալիս: Ձեռք առնված միջոցների շնորհիվ իրերը և դրանք գողացող անձը հայտարարվել են Մոսկվայում: Թեև իրերի գողութիւնը կատարվել է վո՛չ Մոսկվայում, գուցե և դեռ դնացքը իարկովից դուրս չեկած իրերը գողացված են յեղել, բայց և այնպես գործը յենթակա յե քննութեան այնտեղ, վորտեղ քրեական հետապնդում է հարուցված, այսինքն Մոսկվայում:

Յեթե հանցագործութիւնը յերկարատե բնույթ է կրում, ապա, թեկուզ և հանցագործութիւնն սկսելու վայրը հայտնի լինի, նպատակահարմար է գործը քննել այն դատարանում, վորի գործունեյութեան շրջանում մեղադրեյալը բնակել է: Սմենսին անհրաժեշտ չէ, վոր մի ուրիշ տեղ դնած մթերքը կամ ապրանքը վաճառելիս բռնված սպեկուլանտը գործի քննութեան համար անպայման ուղարկվի այն դատարանը, վորի գործունեյութեան շրջանում սպեկուլանտը գնել է այդ ապրանքը: Գործը յերկարատե հանցագործութիւնն սկսած վայրն ուղարկվել կարող է միայն այն դեպքում, յերբ առանց այդ անելու հնարավոր չէ լիովին հետազոտել գործի բոլոր հանգամանքները:

Վերոհիշյալ դեպքերում տեղային ընդդատութիւնից չեղում գոյութիւն ունի, բայց այդ շեղումն անհրաժեշտ է, վորովհետեւ դա ապահովում է գործի ամենաարագ քննութեանը: Այստեղից ել ըղիւում է ՌՆՖՍՀ Քր. Դատ. Որ. նույն 29-րդ հոդվածի ցուցումը, թէ՛ «յեթե հանցագործութեան վայրը վորոշելն անհնարին է, գործն ընդդատյա յե

այն դատարանին, վորը շրջանում հարուցված է քրեական հետապնդումը»:

2. ՏԵՍԱԿԱՅԻՆ ԿԱՄ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

Ընդդատութեան այս սկզբունքը կայանում է նրանում, վոր գործերը կատեգորիայի վորոշումն ըստ նրանց տեսակի՝ պետական, կառավարման կարգի դեմ, անձնավորութեան դեմ և այլն, վերաբերում են այս կամ այն կատեգորիայի դատարանների վարույթին—գլխավորական տրիբունալին, յերկրամասային (մարզային) դատարանին, ժողովրդական դատարանին և այլն:

Տեսակային ընդդատութեանը հարկավոր է նրա համար, վոր քրեական գործերն ըստ իրենց բնույթի տարբեր են լինում. լինում են պարզ գործեր, լինում են բարդ գործեր, միջանիսը շոշափում են վոչ եյական շահեր, ուրիշները՝ մարդկային բարորութեան արժեքավոր շահերն են շոշափում, միջանիսը վոչ մի բնորոշ առանձնահատկութեան չունեն, ուրիշները, ինչպես որինակ՝ ջրային ու յերկաթուղային տրանսպորտում կամ բանակում ու նավատորմում կատարած հանցագործութեաններին վերաբերող գործերն այդպիսի առանձնահատկութեաններ ունեն:

3. ՊԵՐՍՈՆԱԼ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

Պերսոնալ ընդդատութեան սկզբունքը կայանում է նրանում, վոր այս կամ այն պաշտոնատար անձերը պաշտոնական հանցագործութեաններին համար, ի շեղումն ընդհանուր կանոններից, դատվում են վերադաս դատարանների կողմից:

Որինակ՝ ՌՆՖՍՀ, Բելոռուսական, Վրացական ԽՍՀ Քր. Դատ. Որ. 449-րդ հոդվածներում, Ադրբեջանական ԽՍՀ Քր. Դատ. Որ. 438-րդ հոդվածում նշված է, վոր Գերագույն դատարանին, վորպես առաջին ատյանի դատարանի՝ ընդդատյա յին այն գործերը, վոր հարուցված են Գերագույն Խորհուրդների անդամների, ժողովրդական կոմիսարների, ժողովրդական կոմիսարների կողմից անդամների, Գերագույն դատարանի անդամների, հանրապետութեան դատախազի ու նրա ողնականների և այլ անձերի

դեմ՝ պաշտոնական հանցագործութեանները մեղադրանքով:

Պերսոնալ ընդդատութեանը միութենական հանրապետութեաններին գործող քրեական-դատավարական որենսդրքերում աննշան տեղ է դրավում:

ԽՍՀՄ, միութենական ու ավտոնոմ հանրապետութեանների դատարանակազմութեան Որենքի 5-րդ հոդվածում ասված է, վոր «ԽՍՀՄ-ում արդարադատութեանն իրականացվում է հետևյալ սկզբունքներով. ա) բոլոր քաղաքացիներին համար միասնական ու հավասար դատարանով, անկախ քաղաքացիների սոցիալական, դուքային ու ծառայութեան դիրքից, նրանց ազգային ու ռասայական պատկանելութեանից»:

Այդպիսով պերսոնալ ընդդատութեան որենքը նկատի ունի վոչ միայն վորոշ կատեգորիայի պաշտոնատար անձերին, այլև հանցագործութեանների բնույթը: Նույն անձնավորութեանը, վորը պաշտոնական հանցագործութեան համար ընդդատյա յե, որինակ, միութենական հանրապետութեան Գերագույն դատարանին, իր պաշտոնական դիրքի հետ կապ չունեցող ընդհանուր քրեական հանցագործութեան համար, համաձայն դատարանակազմութեան որենքի 5-րդ հոդվածի, ընդդատյա յե ժողովրդական դատարանին:

Սրանք են ընդդատութեան յերեք տեսակները, վոր նախատեսված են մեր քրեական-դատավարութեան որենսդրութեամբ:

Գ Լ Ո Խ Խ III

ԳՈՐԾԵՐԻ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆ ԸՍՏ ՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՐԵՆՍՊՐՔԵՐԻ

Ընդդատութեան հարցերը վերաբերում են դատարանակազմութեան և դատավարութեան բնագավառին: Նրանք մի կողմից վորոշում են դատարանների առանձին կատեգորիաներ մտցնելու շրջանակը և դրանով իսկ մտնում են այն

հարցերի շրջանակը, վերոնց վերաբերում են հենց դատարաններին բնութագրմանը, մյուս կողմից նրանք վերջում են առանձին դործերի դատական ընթացքի կարգը և զբանովիսկ մոտիկ հարաբերությունն ունեն դատավարության կանոններին հետ: Դրանով է բացատրվում այն հարցը, թե ինչու ընդդատության հարցերը վերաբերում են մերթ դատարանակազմության բնադավառին, մերթ՝ դատավարության բնադավառին: Առանձին միութենական հանրապետություններում դործող դատարանակազմության կանոնները չեն շոշափել ընդդատության հարցերը՝ վերազբելով զբանք իրենց քրեական-դատավարության որենսդրքերին: Դրան հակառակ, ընդհանուր-միութենական կարգով հրատարակվող՝ ԽՍՀՄ Գերագույն դատարանի կանոնադրությունը և հատուկ դատարաններին վերաբերող կանոնադրություններն իրենց մեջ ունեն և այն կանոնները, վերոնց վերջում են այդ դատարաններին ընդդատությունը:

ԽՍՀՄ, միութենական ու ավտոնոմ հանրապետությունների դատարանակազմության Որենքի 21, 32, 40, 48, 58, 60, 67, 69, 71-րդ հոդվածներում մտցված են այն հիմնական կանոնները, վերոնց բնորոշում են, այսպես կոչված՝ տեսակային կամ առարկայական ընդդատությունը զանազան կատեգորիայի դատարաններին: Այդ կանոններն ունեն ընդհանուր բնույթ և մեծ մասամբ իրենց մեջ նշում են այն դործերը, վերոնց որենքով վերապահված են համապատասխան դատարաններին վարույթին: Այդպիսով, ըստ դործերի տեսակի այս կամ այն կատեգորիայի դատարանին ընդդատյա լինելը վերջում համար ղեկավարություն է հանդիսանում այն ընդհանուր ցուցումը, վեր տրված է ԽՍՀՄ, միութենական ու ավտոնոմ հանրապետությունների դատարանակազմության որենքում, այն ցուցումները, վեր այդ հարցի վերաբերյալ կան համապատասխան միութենական հանրապետության Քրեական-դատավարության որենսդրքում և այն ցուցումները, վեր մտցված են այս կամ այն դատարանի, զինվորական տրիբունալների, յերկաթուղային ու ջրային տրանսպորտի զծային դատարանների կանոնադրություններին մեջ:

Անցնենք ընդդատության քննարկմանն ըստ դատարանների առանձին կատեգորիաների և ըստ դործերի տեսակների:

1. ԺՈՂՈՎՐԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մինչև 1938 թ. ոգոստոսը, յերբ հրատարակվեց ԽՍՀՄ, միութենական և ավտոնոմ հանրապետությունների դատարանակազմության Որենքը, միութենական հանրապետությունների ժողովրդական դատարանի ընդդատությունն որենսդրությամբ վերջում էր տարբեր ձևերով: Սովորաբար տարբերում էին դատավորի միանձնյա ընդդատությունը և դատարանի ընդդատությունը ժողովրդական ատենակալների հետ: Այժմ այդ ալլազանությունը վերացված է և ԽՍՀՄ ամբողջ տերիտորիայի վրա ժողովրդական դատարանի ընդդատությունը սահմանված է միասնական ձևով:

ԽՍՀՄ, միութենական և ավտոնոմ հանրապետությունների դատարանակազմության որենքի 21-րդ հոդվածն ասում է. «Ժողովրդական դատարանը քննում է.

ա) քրեական դործերը —

քաղաքացիների կյանքի, առողջության, ազատության և արժանապատվության դեմ կատարված հանցագործությունների վերաբերյալ—սպանությունների, մարմնական վնասվածքներ հասցնելու, անորինական արորտ անելու, սպորինարար ազատությունից զրկելու, բռնարարելու, չարամտորեն ալիմենտ չվճարելու, վերափորանքի, խուլիգանություն, զրպարտություն վերաբերյալ.

դուքբային հանցագործությունների վերաբերյալ—ավազակության, կողոպուտի, դողության, խարդախության, հարստահարության վերաբերյալ.

սլաշտոնատար անձերի սլաշտոնական հանցագործությունների վերաբերյալ—իշխանության չարաչահման, իշխանազանցության, իշխանության անդործություն, վատնումների, անտոնտեսալարության, կեղծիքների, թերակղբման, թերաչափման, գների վերազանցման.

վարչակարգի դեմ ուղղված հանցագործությունների վերաբերյալ—ընտրական որենքի խախտման, որենքով սահմանված հարկերն ու զանձումները չարամտորեն չվճարելու,

պետական հանձնումներն ու պարտականությունները կատարելուց հրաժարվելու, զինակոչից և զինավորական ծառայության պարտականություններից հրաժարվելու, իշխանություն մարմինների որինական կարգադրությունները խախտելու վերաբերյալ...»:

Սակայն չի բացառվում այն հնարավորությունը, վոր այդ ընդդատությունը կարող է լրացվել հատկապես այդ առթիվ հրատարակված վորոշումներով: Այդ նշում է նաև դատարանակազմության Որենքի 21-րդ հոդվածը, վորի մեջ ժողովրդական դատարանին ընդդատյա գործերի ախպիսի թվարկումից հետո նշվում է. «և ուրիշ քրեական ու քաղաքացիական գործեր, վորոնք որենքով վերապահված են նրա վարույթին»:

Խոսելով ժողովրդական դատարանի ընդդատության մասին՝ անհրաժեշտ է նշել, վոր միքանի ավելի մանր քրեական գործեր կարող են քննվել նաև հասարակական դատարանների կողմից: Այդ դատարանների կողմից քննվող գործերի կատեգորիաները վորոշվում են վոր՛չ թե քրեական-դատավարության որենքով, այլ այդ դատարանների մասին յեղած կանոնադրություններով:

2. ՅԵՐԿՐԱՄԱՍԱՅԻՆ (ՄԱՐԶԱՅԻՆ), ՈԿՐՈՒԳԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐԻ ՅԵՎ ԱՎՏՈՆՈՄ ՄԱՐԶԵՐԻ ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐԻ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

Այդ ընդդատությունը վորոշված է ԽՍՀՄ, միութենական ու ավտոնոմ հանրապետությունների դատարանակազմությունների Որենքի 32-րդ հոդվածով: Այնտեղ ասված է, վոր այդ դատարաններին ընդդատյա յեն որենքով նրանց վարույթին վերապահված այն քրեական գործերը, վորոնք վերաբերում են հակահեղափոխական հանցադործություններին, պետական վարչաձևի դեմ հատկապես վտանգավոր հանցադործություններին, սոցիալիստական սեփականության հափշտակություններին և պաշտոնեական ու անտեսական հատկապես կարևոր հանցադործություններին:

ԽՍՀՄ, միութենական ու ավտոնոմ հանրապետությունների դատարանակազմության Որենքի 18-րդ հոդվածը նախատեսում է քրեական հետապնդում հարուցելու, դատա-

վորներին պաշտոնից հեռացնելու և դատի տալու հատուկ կարգ, վորչինչ չասելով նրանց նկատմամբ ընդդատությունը փոփոխելու վերաբերյալ:

Դատավորների նկատմամբ ընդդատության վորևե փոփոխություն, յենելով միայն նրանց պաշտոնեական գիրքից, չպետք է լինի: Գործը վերադաս դատարանի քննության ուղարկվել կարող է միայն հաշի առնելով գործի բնույթը, նրա առանձին կարևորությունը:

Կատարված հանցադործության հատուկ կարևորությունը վորոշում է դատախազը, վորը գործը տալիս է այս կամ այն կատեգորիայի դատարանի ընդդատությանը, ինչպես և դատարանը, յերբ գործն ընդունում է իր վարույթին:

3. ԱՎՏՈՆՈՄ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ավտոնոմ հանրապետության Գերագույն դատարանի ընդդատությունը վորոշված է ԽՍՀՄ, միութենական ու ավտոնոմ հանրապետությունների դատարանակազմության Որենքի 40-րդ հոդվածով յերկրամասային (մարզային) և ըստ ընդդատության նրանց համապատասխան ուրիշ դատարանների ընդդատության նման:

4. ՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

Միութենական հանրապետությունների Գերագույն դատարանի ընդդատությունը, վորտեղ չկա յերկրամասային (մարզային) բաժանում, ախինքն՝ վորտեղ չկան յերկրամասային (մարզային) դատարաններ, համապատասխանում է վերջիններիս ընդդատությանը: Բացի այդ, քրեական-դատավարության գործող որենքով (ԽՍՀՄ, Բեյրուսական ԽՍՀ հոդ. 449, Վրացական ԽՍՀ հոդ. 448, Ադրբեյջանական ԽՍՀ հոդ. 438) միութենական հանրապետությունների Գերագույն դատարանի ընդդատությանն են վերապահում՝ 1) բացառիկ կարևորություն ունեցող գործերը, 2) ժողովրդական կոմիսարների, ժողովրդական կոմիտեի անդամների կոլեկտիվների անդամների, Գերագույն դատա-

բանի անդամներին, հանրապետութեան դատախազի ու նրա ուղեակիաններին պաշտօնեական հանցագործութեաններին մեղադրանքով հարուցած գործերը. 3) մարդային դատախազների ու նրանց ուղեակիաններին, մարդային գործադիր կոմիտեաներին նախադահուցութեաններին անդամներին, մարդային դատարաններին նախադահուցութեաններին տեղակայներին պաշտօնեական հանցագործութեաններին մեղադրանքով հարուցած գործերը: Գրա հետ միասին Գերագույն դատարանին իրավունք է վերապահվում 1 և 3 կետերում նշված գործերը կամ վերցնել իր վարույթին, կամ քննութեան հանձնել վորևէ ուրիշ յերկրամասային (մարդային) դատարանի:

ԽՍՀՄ, միութենական ու ավտոնոմ հանրապետութեաններին դատարանակազմութեան Որենքում միայն ընդհանուր ցուցում է տրվում այն մասին, վոր միութենական հանրապետութեան Գերագույն դատարանը քրեական գործերի դատական կոլեգիայում քննում է այն գործերը, վորոնք որենքով վերապահված են նրա վարույթին: Հետևապես, միութենական հանրապետութեան Գերագույն դատարանի ընդդատութեանը վորոշելիս պետք է ղեկավարվել ամբողջաժանակին գործող քրեական-դատավարութեան որենսդրութեամբ:

5. ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ՏՐԻԲՈՒՆԱԼՆԵՐԻ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԽՍՀՄ, միութենական ու ավտոնոմ հանրապետութեաններին դատարանակազմութեան Որենքի 58-րդ հոդվածում ասված է, վոր «զինվորական տրիբունալները քննում են զինվորական հանցագործութեաններին վերաբերող գործերը, ինչպես և որենքով նրանց վարույթին վերապահված այլ հանցագործութեաններին վերաբերող գործերը»: Զինվորական տրիբունալներին ընդդատութեանը վորոշող որենքներին դիմելով՝ կարելի չէ նշել, վոր նրանց ընդդատյա յեն՝ զինվորական ծառայողների կատարած զինվորական հանցագործութեաններին վերաբերող գործերը, հայրենիքին դավաճանելու, լրտեսութեան, տեղափոխական ու ղեկավարութեան անկարգի վերաբերող գործերը՝ ում կողմից էլ վոր կատարված լինեն այդ հանցագործութեանները, այն սպանութեաններին վերաբերող գործերը, վոր կատարել են զինվո-

րական ծառայողները՝ առանձնապես ծանրացնող հանդամանքներում:

Յեթե ամբողջ գործով մեղադրվում են միքանի անձնավորութեան՝ միքանի իրար հետ կապված հանցագործութեաններին համար, վորոնցից միքանիսն ընդդատյա յեն զինվորական տրիբունալին, իսկ մյուսներն ուրիշ դատարանի, ապա ամբողջ գործը հանձնվում է զինվորական տրիբունալի քննութեանը [Կանոնադրութեան զինվորական տրիբունալներին և զինվորական դատախազութեան մասին, 1926 թվականի սեպտեմբերի 20 (Որ. Ժող. № 57, հոդ. 413), ԽՍՀՄ ԿԳԿ և ԺԿԽ 1934 թ. հուլիսի 10-ի վորոշումը (Որ. Ժող. № 36, հոդ. 284), 1934 թ. հունիսի 8-ի վորոշումը (Որ. Ժող. № 33, հոդ. 255)]:

ԽՍՀՄ ԿԳԿ և ԺԿԽ 1934 թ. փետրվարի 27-ի վորոշմամբ (Որ. Ժող. № 12, հոդ. 78) զինվորական տրիբունալներին ընդդատութեանը տարածված է բոլոր հանցագործութեաններին վերաբերող գործերի վրա այն վայրերում, վորտեղ բացառիկ պայմանների հետևանքով, բացի զինվորական տրիբունալներից, ուրիշ դատարաններ չեն գործում:

Պատերազմական դրութեան հայտարարելու ղեկավարում ԽՍՀՄ Սահմանադրութեան 49-րդ հոդվածի «պ» կետի համաձայն զինվորական տրիբունալներին ընդդատութեան ընդարձակում թույլատրվում է յուրաքանչյուր առանձին ղեկավարում միայն ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի նախադահուցութեան հրամանագրերով:

Զինվորական տրիբունալներին, բացի զինվորական ծառայողներից, ընդդատյա յեն «այն հանցագործութեաններին համար, վորոնք ուղղված են ծառայութեան կրելու վերաբերյալ սահմանված կարգի դեմ, նաև պետական հատուկ նշանակութեան ունեցող ձեռնարկութեաններին ու կառուցումների զինվորականացված հրեհհաշի պաշտպանութեան ցումների զինվորականացված հրեհհաշի անձերը, ուղղիչ-աշխատանքային ու վարչատնտեսական կազմի անձերը, սուբյեկտիվաբանական հիմնարկութեաններին ուղերատվում ու վարչատնտեսական կազմի անձերը, ստորջրյա աշխատանքների քաղաքացիների (ՅՊՐՈՆ) աշխատողները, քաղաքացիական ողանալատորմի պետական անձերն ու քաղաքացիական ողանալատորմի թուխըային ղարոցներում սովորողները,

ինչպես և կրոնական համոզմունքների նկատումներով
պիտակաբանական ծառայությունից ազատված անձերից կազմ-
ված թիկունքային աշխարհազորի և աշխատանքային զորա-
մասերի պետկազմի և շարքային կազմի անձերը» (Ձինվո-
րական հանցագործություններին վերաբերող Կանոնադրու-
թյան 1-ին հոդվածի ծանոթագրությունը) :

6. ՅԵՐԿԱՌՈՒՂԱՅԻՆ ՈՒ ԶՐԱՅԻՆ ՏՐԱՆՍՊՈՐՏԻ ԳԾԱՅԻՆ
ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐԻ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

Յերկաթուղային տրանսպորտի զծային դատարանները
ընդգատուցվում են ԽՍՀՄ ԿԳԿ և ԺԿԽ 1930 թ.
նոյեմբերի 27-ի վորոչումով (Որ. Ժող. № 57, հոդ., 601),
ԽՍՀՄ ԿԳԿ և ԺԿԽ 1934 թ. հունիսի 10-ի լրացուցիչ վորո-
չումով, ԽՍՀՄ Գերագույն դատարանի 1931 և 1932 թվերի
35 և 37-րդ պլենումների վորոչումներով: Զրային տրանս-
պորտի զծային դատարանների ընդգատուցվումը վորոչում
է ԽՍՀՄ ԿԳԿ և ԺԿԽ 1934 թ. հունիսի 7-ի վորոչումով
(Որ. Ժող. № 33, հոդ. 251): ԽՍՀՄ, միութենական ու
ավտոնոմ հանրապետությունների դատարանակազմության
Որենքի 60-րդ հոդվածում նշված է, վոր «Յերկաթուղային
ու ջրային տրանսպորտի զծային դատարանները քննում են
որենքով իրենց վարույթին վերապահված գործերը՝ տրանս-
պորտում աշխատանքային գիտելիքներն իսխողու նպա-
տակ հետապնդող հանցագործությունների վերաբերյալ, և
այլ հանցագործությունների վերաբերյալ, վորոնք իսխ-
տում են տրանսպորտի նորմալ աշխատանքը»:

Հիշյալ որենքները և ԽՍՀՄ Գերագույն դատարանի
պլենումների վորոչումները մանրամասնորեն թվում են, թե
հատկապես ինչպիսի գործերն են ընդգատյա այդ կատեգո-
րիայի դատարաններին, իսկ ընդհանրապես նրանց ընդգա-
տուցվումը կարելի չե ամփոփել հետևյալ կերպ. յերկաթու-
ղային ու ջրային տրանսպորտի զծային դատարաններին
ընդգատյա չեն՝ տրանսպորտի նորմալ աշխատանքը իսխա-
նող բոլոր հանցագործություններին վերաբերող գործերը,
յեթե նրանք ընդգատյա չեն զինվորական տրիբունալին
(որինակ՝ զվերախոն ակտերը). տրանսպորտում կատար-
ված խոչոր հափշտակություններին, տրանսպորտի աշխա-

7 3340-13

տողների պաշտոնական ու անտեսական հանցագործու-
թյուններին վերաբերող գործերը և այլն:

ԽՍՀՄ Գերագույն դատարանի 1931 թ. հոկտեմբերի
28-ին տեղի ունեցած 35-րդ պլենումը պարզաբանել է, վոր
յերկաթուղային տրանսպորտում տեղի ունեցած հանցագոր-
ծություններին վերաբերող գործերից ժողովրդական դատա-
րաններին հանձնվել կարող են միայն այն գործերը, վորոնք
վերաբերում են տրանսպորտում տեղի ունեցած մանր գո-
ղություններին, կաշռակերությանը և քիչ կարևոր բնույ-
թի ուրիշ շահամոլական հանցագործություններին, կլինե-
տուրայի հանցանքով տեղի ունեցած՝ շարժական կազմի
հատուկեմա պարապուրդներին, խուլիգանությանը, ինչ-
պես և այն գործերը, վորոնք վերաբերում են յերկաթուղա-
յինների մատակարարման ու նյութական-կենցաղային պայ-
մանների բարելավման դեմ ուղղված հանցագործու-
թյուններին, ըստվորում, վերջին կատեգորիայի գործերից առանձ-
նապես կարևորները պետք է քննության առնեն զծային
դատարանները:

ԽՍՀՄ Գերագույն դատարանի 1932 թ. մայիսի 27-ին
տեղի ունեցած 37-րդ պլենումը պարզաբանել է. յերկաթու-
ղային տրանսպորտում տեղի ունեցած հանցագործու-
թյուններին վերաբերող այն գործերը, վորոնք թեկուզ և կապ-
ված են յերկաթուղային տեխնիկայի բնագավառում կա-
տարված խախտումների հետ, սակայն բարդ չեն և յերկա-
թուղային տրանսպորտի տվյալ զծամասի համար առանձին
հասարակական-քաղաքական նշանակություն չունեն, կարող
են հանձնվել ժողովրդական դատարաններին:

Այդ կատեգորիայի գործերը ժողովրդական դատարան-
ներին են ուղարկում դատախազությունը կամ համապա-
տասխան զծային դատարանները:

7. ԽՍՀՄ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԽՍՀՄ Գերագույն դատարանում, վորպես դատարանի
առաջին ատյան, քրեական գործերի քննությունը տեղի չե
ունենում ըստ առանձին կոլեկտիվների: Գերագույն դատարան-
խան ԽՍՀՄ Գերագույն դատարանի ընդգատուցվումը յերկա-
րանակազմության Որենքի 66—73-րդ հոդվածներով յերկա-

վում է վո՛չ թե ըստ ընդհանուր նշանները, այլ յուրաքանչյուր կոլեկիայի համար առանձին:

ԽՍՀՄ Գերագույն դատարանի քրեական դործերի դատական կոլեկիային ընդդատյա յեն՝ ԽՍՀՄ դատախազության կողմից քննության հանձնված այն դործերը, վորոնք վերաբերում են բացառիկ կարևորություն ունեցող հանցագործություններին, ինչպես և այն բարձր պաշտոնատար անձերի դործերը, վորոնք ընդդատյա չեն վերը թված դատարաններին: ԽՍՀՄ Գերագույն դատարանի գլխավորական կոլեկիային ընդդատյա յեն այն դործերը, վորոնք վերաբերում են հայրենիքին դավաճանելուն, լրտեսությանը, տեղափոխական ու դիվերսիոն ակտերին և տեղափոխական ազդեցիկային ու սրբապաշտանության, այն դեպքում, յեթե այդ դործերը գլխավորական կոլեկիայի քննությանն են հանձնված ԽՍՀՄ Դատախազի վորոշմամբ: այն դործերը, վորոնք վերաբերում են պետական հանցագործություններին, գլխավորական հանցագործություններին, ինչպես և գույքի հափշտակման, ըստվորում այդ դործերի ընդդատությունը վորոշվում է մեղադրյալների պաշտոնական գերքով:

ԽՍՀՄ Գերագույն դատարանի յերկաթուղային ու ջրային տրանսպորտի կոլեկիաներին ընդդատյա յեն յերկաթուղային ու ջրային տրանսպորտի գծային դատարաններին ընդդատյա դործերից հատուկ կարևորություն ունեցող դործերը, վորոնք Գերագույն Դատարանի կոլեկիաների քննությանն են հանձնվել ԽՍՀՄ Դատախազի կողմից, ինչպես և այն դործերը, վորոնք վերաբերում են այն պաշտոնական և տնտեսական հանցագործություններին, վոր կատարել են հատուկ վորոշումներով նշված՝ յերկաթուղային ու ջրային տրանսպորտի ղեկավար աշխատողներ:

Գ Լ Ո Ի Խ IV

ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ԿԱՐԳԸ

1. ԳՈՐԾԵՐԻ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՃՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՍՏՈՒԳՈՂ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿԱԶՄԸ

Յերբ գործը դատարանում ստացվել է, դատավորը պետք է ստուգի՝ այդ գործն ընդդատյա՞ յե արդյոք տվյալ

դատարանին: Պարզելով, վոր տեղային (տեղիտղիալ), տեսակային կամ, վերջապես, պերտնալ ընդդատության պատճառով գործն ընդդատյա չէ տվյալ դատարանին, ժողովրդական դատավորը կամ համապատասխան դատարանի նախագահը գործը մտցնում է դատարանի նախապատրաստական (տնորինական) նիստը՝ գործն ուրիշ, համապատասխան ընդդատության դատարանի հանձնելու հարցը լուծելու համար:

Այս կամ այն գործը տվյալ դատարանին ընդդատյա չլինելու մասին պետք է կայացվի դատարանի նախապատրաստական (տնորինական) նիստի վորոշումը՝ նշելով, թե ինչու և վո՛ր որեւէի հիման վրա դատարանն իրեն ընդդատյա չի համարում գործը և վոր դատարանին պիտի հանձնվի այն քննելու: Դատարանի վորոշումն ստորագրում է դատարանի ամբողջ կազմը, վոր դատարանի՝ նախապատրաստական (տնորինական) նիստում քննել է ընդդատության հարցը: Դատարանի վորոշման հետ գործը պետք է ուղարկվի ուրիշ դատարան, ըստ համապատասխան ընդդատության:

Դատախազը, յեթե նա տվյալ գործի ընդդատության վերաբերյալ դատարանի վորոշումը ճիշտ չի համարում, կարող է բողոքարկել, իսկ մեղադրյալը, նրա պաշտպանը, կամ այլ անձերը, վորոնք վանդատարկելու իրավունք ունեն, կարող են դանդառ տալ վերադաս դատարանին:

Գործն ըստ ընդդատության ուրիշ դատարանի հանձնելու վերաբերյալ դատարանի վորոշման իրազորումը կարող է դադարեցվել միայն այն դեպքում, յերբ ըստ գործի հանգամանքների դատավորն այդ անհրաժեշտ կհամարի (ՌՆՅՍՀ, Բելուուսական ԽՍՀ, Վրացական ԽՍՀ Քր. Դատ. Որ. 346-րդ հոդվ. և մյուս միութենական հանրապետությունների Քր. Դատ. Որ. համապատասխան հոդվածները):

Յեթե տվյալ գործի վո՛չ-ընդդատությունը պարզվում է դատական նիստում գործը քննելու ժամանակ, այդ դեպքում գործն ըստ համապատասխան ընդդատության հանձնելու գործը լուծվում է գործը քննող դատարանի ամբողջ կազմով:

2. ՄԻԵՎՆՈՒՅՆ ԿԱՏԵԳՈՐԻԱՅԻ ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐԻՆ
ԸՆԴՂԱՏՅԱ ԳՈՐԾԵՐԻ ՄԻԱՑՈՒՄԸ

Միևնույն կատեգորիայի դատարաններին ընդդատյա գործերի միացման անհրաժեշտութեան յերկու դեպք են հնարավոր:

Առաջին դեպքը—յերբ միևնույն գործը կարող է ընդդատյա լինել միջանի միանման դատարանների (որինակ՝ ժողովրդական դատարանների), այն պատճառով, վոր մեղադրելու (կամ մեղադրյալները) հանցագործութունը կատարել են վոչ թե մեկ, այլ միջանի դատարանները գործունեյութեան շրջանում (որինակ՝ միջանի մեղադրյալներ փոխադարձ համաձայնութեամբ անասունների զոդութեամբ են գրադվել միջանի շրջանում): Այդ դեպքում գործն ընդդատյա յե այն դատարանին, վորի գործունեյութեան շրջանում քրեական հետապնդում է հարուցված:

Յեթե մեղադրանքը հարուցված է միջանի դատարանները գործունեյութեան շրջանում, ապա գործն ընդդատյա յե այն դատարանին, վորտեղ գործն ավելի առաջ է հարուցվել (ՌևՅՍՀ, Բեյոուուս. իՍՀ, Վրացական իՍՀ Քր. Դատ. Որ. 33-րդ հոդվ. և մյուս միութենական հանրապետութեանները Քր. Դատ. Որ. համապատասխան հոդվածները):

Յերկրորդ դեպքը—յերբ մեկ մեղադրյալը կատարել է միջանի տարբեր հանցագործութեաններ, վորոնք ընդդատյա յեն միևնույն կատեգորիայի դատարաններին (որինակ՝ ժողովրդական դատարաններին), բայց տարբեր վայրերում, վոչ թե մեկ, այլ միջանի դատարանների գործունեյութեան շրջաններում: Որինակ՝ մեղադրյալը մի ժողդատարանի գործունեյութեան շրջանում կատարել է վատնում, մի ուրիշ դատարանի գործունեյութեան շրջանում՝ գողութուն, յերրորդի շրջանում՝ կողոպուտ: Այդ դեպքում գործերը կարող են միացվել մեկ դատարանութեան մեջ և ընդդատյա յեն այն դատարանին, վորի շրջանում սկսվել է գործի քննութեանը (ՌևՅՍՀ, Բեյոուուսական, Վրացական, Հայկական իՍՀ-ների Քր. Դատ. Որ. 34-րդ հոդվածը և մյուս միութենական հանրապետութեանները Քր. Դատ. Որ. համապատասխան հոդվածները):

3. ՏԱՐԲԵՐ ԿԱՏԵԳՈՐԻԱՆԵՐԻ ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐԻՆ
ԸՆԴՂԱՏՅԱ ԳՈՐԾԵՐԻ ՄԻԱՑՈՒՄԸ

Միևնույն անձի կատարած միջանի հանցագործութեաններին վերաբերող գործերը, կամ թե միջանի մեղադրյալների կողմից կատարված միջանի հանցագործութեաններին վերաբերող գործերը, վորոնցից միջանի գործերն ընդդատյա յեն մի կատեգորիայի դատարանի, մյուսները՝ ուրիշ կատեգորիայի (որինակ՝ ժողովրդական դատարանին կամ յերկրամասային դատարանին), այդպիսի գործերը մեկ վարույթի մեջ միացնել կարելի յե միայն այն դեպքում, յերբ մեկ անձի կամ միջանի անձերի կատարած հանցագործութեաններն իրենց մեջ ունեն ներքին կապ, վոր արտահայտվում է կամ մի հանցագործութեան մեջ միջանի անձերի մասնակցութեամբ, կամ մի անձի կատարած միջանի հանցագործութեաններով, վորոնք իրար հետ կապված են մտադրութեան միասնութեամբ: Այդ դեպքում մեկ վարույթի մեջ միացված գործը, թեկուզ և իր բնութեով ընդդատյա յե տարբեր կատեգորիաների դատարանների, քննութեան է տրվում այն վերադաս դատարանին, վորին ընդդատյա յե սոյլալ դատարանի քննութեանը յենթակա հանցագործութեանների մի մասը: Վերոհիշյալ որինակում այդպիսի գործը պետք է հանձնել յերկրամասային դատարանի ընդդատութեանը:

Սխալ է համարվում այնպիսի գործերի վարույթի մեխանիկական միացումը, վորոնք ներքին կապ չունեն, այլ միայն արտաքին ընդհանուր նշաններ ունեն (հանցագործութեանը միևնույն հիմնարկում կատարված լինելը, միևնույն ժամանակ կատարված լինելը և այլն):

Ժողովրդական դատարանը տնորինական նիստում գործը քննելիս պարտավոր է ստուգել նաև այն հարցը, թե սոյլալ դեպքում տարբեր գործերի մեխանիկական միացում չի՞ կատարվել արդյոք և յեթե պարզի, վոր այդպես է յեղել, պետք է գործը վերադարձնի դատախազութեանը՝ գործը բաժանելու և ըստ համապատասխան ընդդատութեան ուղարկելու համար:

Հնարավոր են նաև այնպիսի դեպքեր, յերբ գործի մեջ

անհրաժեշտ նշաններ կան միացնելու մեկ վարույթի մեջ և հանձնելու վերադաս դատարանի քննութեանը, սակայն, ըստ առանձին մասերի բնույթի ավելի նպատակահարմար և գործի մի մասը քննել ստորադաս դատարանում, մյուս մասը՝ վերադաս դատարանում:

Որինակ, միացված գործերից մեկը հարուցվում և մասնավոր, մյուսը՝ հրապարակային մեղադրանքի կարգով: Այդ դեպքում մեկ վարույթի մեջ միացված գործերը, թեև կողք և միասնութեան լինի մեղադրյալի կատարած գործողութեաններին մեջ, պետք և բաժանվի յերկու ինքնուրույն գործերի և նրանցից յուրաքանչյուրը պետք և քննվի առանձին դատարանում՝ ըստ ընդդատութեան:

Այս դեպքում ստորադաս դատարանը դատավճիռ կայացնելուց և այն ուժի մեջ մտնելուց հետո պարտավոր և դատավճռի պատճենն ուղարկել այն վերադաս դատարանին, վորտեղ քննվելու յե գործի մյուս մասը, վորպեսզի վերջինը համակցութեամբ դատավճիռ կայացնի նույն դատապարտյալների մասին (ՌՍՖՍՀ, Բելոռուսական, Վրացական, Հայկական ԽՍՀ-ների Քր. Դատ. Որ. 35 հոդ. Ուկրաինական ԽՍՀ Քր. Դատ. Որ. 32 հոդ.):

Յերբ գործում մեղադրանքներ կան միքանի հանցագործութեաններին նկատմամբ կամ միքանի մեղադրյալներին նկատմամբ, վորոնցից մեկը կամ միքանիսն ընդդատյա յեն յերկրամասային (մարզային) դատարանին, իսկ մյուսները ղինվորական տրիբունալին կամ ուրիշ հատուկ դատարանի (յերկաթուղային կամ ջրային տրանսպորտի դժային դատարանին), այդ դեպքում բոլոր հանցագործութեաններին ու մեղադրյալների նկատմամբ գործն ընդդատյա յե համապատասխան հատուկ դատարանին (ՌՍՖՍՀ, Վրացական, Ադրբեջանական ԽՍՀ Քր. Դատ. Որ. 36-րդ հոդվ. Ուկրաինական ԽՍՀ Քր. Դատ. Որ. 33—34 հոդվ., Ադրբեջ. ԽՍՀ—հոդ. 34-ա):

4. ԳՈՐԾԸ ՄԻ ԴԱՏԱՐԱՆԻՑ ՄՅՈՒՍԻՆ ՀԱՆՁՆԵԼԸ

Յերբ դատարանը պարզում և, վոր իր մոտ իրեն վոչ-ընդդատյա գործ և ստացվել, պարտավոր և անհապաղ այդ գործն ուղարկել այն դատարանը, վորին այն ընդդատյա

յե: Մակայն հնարավոր և, վոր գործի՝ տվյալ դատարանին վոչ-ընդդատյա լինելը պարզվի այն ժամանակ, յերբ դատական նիստում սկսվել և գործի քննութեանը: Դատարանն ինչպե՞ս պիտի վարվի այդ դեպքում:

Յեթե գործն ընդդատյա յե նույն կատեգորիայի դատարանի, այսինքն, յեթե, որինակ, ժողովրդական դատարանը պարզի, վոր իր վարույթի տակ կա այնպիսի գործ, վորն ընդդատյա յե նույնպես ժողդատարանի, բայց ուրիշ տեղամասի, չըջանի կամ մարզի և կամ նույնիսկ ուրիշ յերկրամասի ժողդատարանի, նա կարող և գործն իր վարույթին թողնել միայն այն դեպքում, յերբ դատական նիստում արդեն սկսվել և գործի քննութեանը, յերբ դատարանն արդեն սկսել և գործին վերաբերող ասպցույցներն ատուել: Ըստ տեղային ընդդատութեան այդ դատարանին վոչ-ընդդատյա գործը տվյալ դատարանի վարույթին թողնելու հարցը լուծվում և գործին մասնակցող կողմերի համաձայնութեամբ:

Յեթե դատական նիստում պարզվի, վոր գործն ընդդատյա յե վերադաս դատարանին, դատարանը, անկախ կողմերի համաձայնութեանից, պարտավոր և դատաքննութեանն ընդհատել և գործն ուղարկել համապատասխան ընդդատութեան դատարանին:

Գործն ուրիշ դատարանի հանձնելու մասին պետք և կայացվի դատարանի պատճառաբանված վորոշում (ՌՍՖՍՀ Քր. Դատ. Որ. 39-րդ հոդվ. և մյուս միութենական հանրապետութեաններին Քր. Դատ. Որ. համապատասխան հոդվածները):

Յեթե գործը պետք և ուղարկվի ուրիշ միութենական հանրապետութեան դատարան, սոյա դատարանն իր վորոշման հետ այդ գործն ուղարկում և իր հանրապետութեան Գերագույն դատարանը՝ ընդդատութեան հարցը վերջնականապես լուծելու համար:

5. ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՎԵՃԵՐԻ ԱՆԹՈՒՅԼԱՏՐԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆԸ

Միութենական հանրապետութեաններին Գերական-դատավարական որենսդրքերը (ՌՍՖՍՀ Քր. Դատ. Որ. 40-րդ

հող. և մյուս միութ. հանր. Գր. Դատ. Որ. համադատա-
խան հողվածները) պահանջում են, վոր որենքով սահման-
ված կարգով ըստ ընդդատության մի դատարանի կողմից
մյուս դատարանին ուղարկված գործերն անպայման վերջի-
նիս կողմից ընդունվեն իր վարույթին:

Յեթե այն դատարանը, վորին ըստ ընդդատության
ուղարկված է գործը, գտնում է, վոր այդ ճիշտ չի արված,
այնուամենայնիվ պարտավոր է գործն ընդունել իր վարույ-
թին և քննել այն: Միայն դատավճիռը կայացնելուց հետո
դատարանը գործն ուղարկող դատարանի թույլ տված ան-
ձը շտաբի մասին հաղորդում է վերադաս դատարանին:

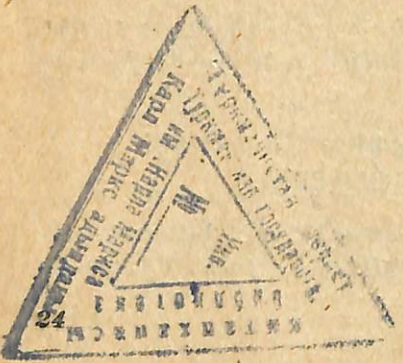
Յեթե ստորադաս դատարանը վերադաս դատարանին
ուղարկում է գործ, վորն, ըստ վերադաս դատարանի կար-
ծիքի, ճիշտ չի ուղարկված, այնուամենայնիվ նա պետք է
այդ գործն ընդունի իր վարույթին և դատավճիռը կայաց-
նելուց հետո նշի ընդդատության խախտումը ստորադաս
դատարանի կողմից:

Դատարանների միջև ընդդատության վերաբերյալ վե-
ճեր չթույլատրելու նպատակը՝ գործերն արագ քննելն է:

Այստեղից ել բխում է դատարանների խնդիրը—գործե-
րի ընդդատությունը ճիշտ վորոչել, նկատի ունենալով, վոր
վերադաս դատարանին ընդդատյա գործը ստորադաս դա-
տարանի կողմից քննվելը, կամ թե հատուկ դատարանին
ընդդատյա գործն ընդհանուր դատարանի կողմից քննվելը,
այսինքն իրավասության սահմանների խախտումը կարող է
դատավճռի բեկման պատճառ դառնալ:

ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ԱՂՅՈՒՍԱԿ
ՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՔՐԵԱԿԱՆ-ԴԱՏԱՎՄԱՐՈՒ-
ԹՅԱՆ ՈՐԵՆՍԳՐՔԵՐԻ ԱՅՆ ՀՈԳՎԱԾՆԵՐԻ, ՎՈՐՈՒՔ ՎԵՐԱԲԵՐՈՒՄ
ԵՆ ԸՆԳԳԱՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԻՆ

ՈՒՑՍՆ	Ուղարկական նոՒՆ	Բեկուսական նոՒՆ	Վերացական նոՒՆ	Ազդերձանական նոՒՆ	Ուղղելական նոՒՆ	Տաշկական նոՒՆ	Հայկական նոՒՆ
24	25	24	24	24	—	—	24
25	26	25	25	25	69	—	25
26 (վոխ- ված է)	—	26—26ա	26	26	69	—	26
27	ծանոթ. 27-րդ հող.	—	27	27	73	58	27
28,28 ա	ծանոթ. 27-րդ հող.	—	—	27 ¹	—	—	28
29	28	29	28	28—29	77	63	29
30	28ա.2 29	30	30	29ա.1	80	—	30
31	—	31	31	—	—	64	31
32	—	—	32	31	—	—	32
33	30	33	33	32	79	—	32
34	31	34	34	33	—	—	34
35	32	35	35	—	—	—	35
36	33—34	—	36	34 ա	—	—	36
37—38	—	—	—	—	—	—	37
փոխ- ված են							
39	36	39	38	36	78	—	38
40	37	40	39	37	76—81	65	39
346	335	346	346	343	—	109	324
449	379	449	448	438	74	59	—

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

	Եջ
Գլուխ I. Ընդդատության դատավարական նշանակությունը . . .	3
Գլուխ II. Ընդդատության տեսակները	6
1. Տեղական կամ տեղիտորիալ ընդդատություն	6
2. Տեսակային կամ առարկայական ընդդատություն	8
3. Պերսոնալ ընդդատություն	8
Գլուխ III. Գործերի ընդդատությունն ըստ միութենական հանրապետությունների ֆրեզիական դատավարության որենսգրքերի	9
1. Ժողովրդական դատարանի ընդդատությունը	11
2. Յերկրամասային (մարզային), սկրուզային դատարանները և ավտոնոմ մարզերի դատարանների ընդդատությունը	12
3. Ալտոնոմ հանրապետությունների Գերագույն դատարանի ընդդատությունը	13
4. Միութենական հանրապետության Գերագույն դատարանի ընդդատությունը	13
5. Չինվորական տրեբունալների ընդդատությունը	14
6. Յերկաթուղային և ջրային տրանսպորտի զծային դատարանների ընդդատությունը	16
7. ԽՍՀՄ Գերագույն դատարանի ընդդատությունը	17
Գլուխ IV. Ընդդատության հարցերի լուծման կարգը	18
1. Գործերի ընդդատության ճշտության հարցը սուուզող դատարանի կազմը	18
2. Միեկույն կատեգորիայի դատարաններին ընդդատյալ գործերի միացումը	20
3. Տարբեր կատեգորիաների դատարաններին ընդդատյալ գործերի միացումը	21
4. Գործը մի դատարանից մյուսին հանձնելը	22
5. Ընդդատության վերաբերյալ վեճերի անխույստարևիությունը	23

Թարգմ. Հ. Հարությունյան
 Խմբ. Ս. Մամյան
 Տեխ. խմբ. Գ. Ջեմյան
 Սրբագրել է Գոլուխանյան
 Կոնարոլ սրբագրել է Յե. Տեր-Մինասյան

Պատվեր № 211.
 Заказ № 211. տիրամ 1000, тираж 1000
 Հանձնվել է արտադրության 3/VII 1940 թ.
 Ատորագրվել է տպագրելու 2/IX 1940 թ.

Բաղաբաղական գրականության պետական հրատարակչության
 տպարան, Յերևան, Ալլաշվերդյան № 65
 Типография Гос. изд. поллит. литературы, Ереван, Аллавердян № 65

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0221157

33

36.130

ԳԻՆԸ 70 Կ.

201
1807 2

М. В. КОЖЕВНИКОВ
ПОДСУДНОСТЬ
УГОЛОВНЫХ ДЕЛ

ИЗДАНИЕ НАРКОМИОСТА АРМ. ССР

Типография Гос. изд. полит. литературы, Ереван, Аллавердян № 65